

Jegyzetek

1. Primo Levi nemrégiben magyarul is megjelent beszámolójára (EMBER EZ? FEGYVERNÝUGVÁS), Jean Améry egynémely esszéjére vagy Bruno Bettelheim elemzéseire gondolok például.

2. A regényt, amely beszél, persze egy ember írta. Mégis igyekszem elkerülni, hogy Kertész Imre nevét leírjam; mintha *csak úgy lenne ez* a könyv, mintha nem egy olyan ember írta volna, aki maga is megjárta a lágereket.

3. Jean Améry: AN DEN GRENZEN DES GEISTES. In: JENSEITS VON SCHULD UND SÜHNE. Stuttgart, Klett, 1987².

4. Hiszen a gázkamrák tövében, a szarajevói óvóhelyen vagy épp a ruandai mészárlás közepette (és ki tudná akár csak elősorolni mind *e helyeket*) joggal érezheti az ember úgy, hogy nemcsak városát, országát, törzsét vagy nemzetét sújtja a kataklizma, melyet megél. Hogy

tehát a világról és már rég nem egy földnyi kiterjedésű darabjáról van szó csupán.

5. Nem tárgya e dolgozatnak, hogy a SORSTALANSÁG recepciójáról, ill. e recepció elmaradásának okairól értekezzen, ám tudomásom szerint a regényt csak Spiró György és Földényi F. László tette vizsgálódásának kizárólagos tárgyává. (Spiró György: NON HABENT SUA FACTA. *Élet és Irodalom*, 1983. máj. 30.; Földényi F. László: EGY MAGASABB HŰSÉG. 2000, 1994. jan.) A KADDIS-ról írott elemzésében Radnóti Sándor beszél még behatóan a SORSTALANSÁG-ról (AUSCHWITZ MINT SZELLEMI ÉLETFORMA. *Holmi*, 1991. márc.). Az alábbiakban az ő értelmezési javaslatával – mely szerint a könyv nevelődési regényként olvasható – vitázom.

6. Ismét Améryre hivatkozom: híres esszéjében ő írja le ekképpen a kínzás lényegét.

7. Sloužit bohus – Istent szolgálja.

Gál Ferenc

ÚJABB JELENETEK A BÁBUK ÉLETÉBŐL

Ilyen egyszerű lenne? Csak vársz,
amíg a fák a hótól mindkét végükkel
a földhöz érnek, azután átsétálsz
alattuk? Amikor visszatérsz, a múlt
csupán az óraszíj helyén a szőr hiánya,
és mindent lehet, ha az ürügyként
szolgáló történetben megfogalmazódik?
Olyan mondatokra, hogy a testükön
átfolyó vizeket követve sem jutnak
közelebb egymáshoz, egy új vonás
az összes többit felruhazza értelemmel?
A doboz belső falára tűzött alakokat
ennek ellenére azonosítsam magammal?

*Az sem én vagyok, akit lábánál hű
kutyáival ábrázol a művész. Nem húzok
ki hajtincset zsebemből, nem diktálok
előredőlvé, hogy tartozunk magunknak
annyival, hogy a helyeket, ahol útban
egymás felé megálltunk, kihűlt helyeknek
nevezzük. Az is zavarna, hogy felismerhető
vagyok, amint testemen a csalódás hajnalban
korántsem időtlen bevonatot képez. Amin
túl leülhetsz és várhatod, hogy megtalálom-e
a rövid zongorán a bőrszínünkhöz illő
hangokat, tölthetsz vagy szabad kezemmel
rátölthetek.*

*

*Szó nincs rezdülésekről. Arasznyi fatalpon
csoszog, mint akit semmire nem készít fel,
hogy mi az, amit önálló életre keltenék
belőle, annyit mond: kétféle nevetés van.
Az így körvonalazott világok határán
újából beállítom, és várok, hogy vonzás
és viszonzás egész testében kioltsa
egymást. Akkor anélkül, hogy névre
szóló homokóra nyakán feltétlenül
átcsúszna az utolsó kristály, előrejön,
és szavaimat, amik szerint egyszerre soha
nem hasonlítunk azokra, akik mindig is
lenni akartunk, ujjal hasamra írja.*

*

*Ma is ugyanúgy csinállok mindent.
Korán ebédelek, egy kanál cukorral
és egy kupak rummal iszom a kávé.
A fényre állítom a hintaszéket,
a pokrócot magamra terítem,
lapozgatom a könyvet. Kellemesen
ernyedtvagyok az evéstől,
kigombolom a felső gombot
ingemen, a szomszéd házból
rám leső is kigombol egyet.*

*

Valamit valamiért. Pénzt dobtak
a kalapba, és a fiú engedte, hogy
megsimogassák a púpját. A cirkusz
mögött hallották, hogy a kupolából
képtelenek máshová repülni, mégsem
szaporodnak túl az angyalok, utána
nem mehettek ki a házból. A tetőről
figyelték, ahogy a szomszédban
a forgalmista jelt ad a szekrénynek
az indulásra. Árnyékuk ott volt
az udvarban is, amikor hátramentem
rágyújtani. Mielőtt észrevettem, már
szóltam néhány szót az állatokhoz,
amiket nemsokára elfogyasztunk.

Halasi Zoltán

JÁMBOR ÓHAJ

Elülni félhomályban,
mint ólban a tyukok.
Fütyülni rá, a daimón
belül mit sutyorog.

Elkapni ezt: „*Húsz éves,
és még nem is öreg...*” –
mert szép a csévelt szó is,
de még szebb a törek.

Felelni kérdőjellel,
egy helyben állva menni.
Mint skálavesztett mérleg,
nem tudni, hány a mennyi.

A falban egyre nőni,
mint téglák közt kutacs.
És magamtól meglenni
végül: „Ipiapacs!”